

ДОШКІЛЬНИЙ АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ЗАКЛАД ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАЦІЇ

Лугіна О. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

Одним із результатів пошуку інноваційних рішень у дошкільній педагогіці є звернення до роботи дошкільних альтернативних закладів, що утворюють своєрідну організаційну модель сучасного дошкільного закладу з власними цілями, своєрідними методами та формами дидактично-виховної роботи з певною програмою виховання. Велике значення мають особливості закладу, тобто заклад повинен бути оснащеним усім необхідним приладдям та технічними засобами, пристосований до різноманітних ігор, фізичних вправ, занять спортом. Численна кількість занять проходить на відкритому повітрі на території дошкільного закладу, тому дитячі майданчики перебувають під особливим наглядом з боку персоналу дошкільного закладу та вихованців. Діяльність дошкільних альтернативних закладів відома у світі давно. У роботі ми схарактеризували основні ідеї Рудольфа Штайнера, Марії Монтессорі та Селестена Френе.

Рудольф Штайнер – німецький педагог, творець ідеї виховання та навчання дітей і молоді згідно з антропологією наукою про людину, метою якої був розвиток і вдосконалення потаємного (трансцендентного) у кожній людині, вищих можливостей людства через духовні вправи, медитацію та концентрацію. У 1919 році Р. Штайнер відкрив у Штудгарді першу незалежну Вільну школу типу Вальдорф (Вальдорфську школу).

Штайнерівський дошкільний заклад спрямований на формування волі. Дитина дошкільного віку несвідомо вивчає світ за допомогою почуттів, навчається лише шляхом наслідування. Головне завдання вчителя – створити фізичне середовище, оскільки лише фізичне середовище впливає на дитину так, що її розвиток відбувається в потрібному напрямі. Дитина наслідує всі процеси суспільного оточення, завдяки наслідуванню вона розвивається. Фізичне середовище розуміють дуже широко, воно складається з усього, що доступне почуттям. Дитину не слід примушувати до чого-небудь, натомість необхідно показувати гарні приклади для наслідування. Найважливішими чинниками, що сприяють розвиткові дитини дошкільного віку, є правильна діяльність, зручний одяг, що не обмежує рухи дитини, найпростіші іграшки з деревини та шкіри, ритмічні пісні, ігри, рухливі ігри і привітне обличчя вчителя. Основний обов'язок педагога штайнерівського дошкільного закладу – пізнання темпераменту кожної

дитини, що відбувається за допомогою систематичного спостереження за дитиною протягом перших тижнів перебування дитини в дошкільному закладі.

Темперамент зумовлює всі психічні та фізичні риси людини, він не може виявлятися в дитини у своїй ідеальній формі, завжди домінує один із типів темпераменту. Дошкільний заклад покликаний гармонізувати типи темпераменту через диференціювання дидактично-виховних впливів. Гармонізація повинна відбуватися так: вихованці, які мають схожий тип темпераменту, повинні сидіти разом і в певному порядку. Зліва направо щодо вчителя, повернутого до групи, діти повинні розташовуватися по черзі в порядку: флегматики, меланхоліки, сангвініки та холерики. Унаслідок такого групування дитина постійно спостерігає за дітьми аналогічного типу темпераменту, у неї може виникнути бажання змінити особисті риси характеру. Крім того, залежно від типу темпераменту, учитель повинен добирати зміст навчання та дидактичні завдання.

У штайнерівському дошкільному закладі вагому роль відіграє архітектура. Будівля дошкільного закладу має бути вкрита зеленню, що приховує прямі кути. Усе потрібно організовувати залежно від розвитку дитини: величину та пропорції будівлі, кольори стін, декоративні елементи, гру світла та тіней. Оскільки кожному віку відповідає певний колір, діти щороку перебувають у кімнатах, що мають інший колір стін [3, 45–48].

Марія Монтесорі – італійський лікар і педагог, автор популярної в усьому світі системи дошкільного виховання, ґрунтованої на педагогічному натуралізмі, згідно з яким дитині потрібно залишати повну свободу в розвитку її спонтанної активності. Марія Монтесорі відкрила 1906 року в Римі дошкільний заклад «Casa dei bambini» («Дитячий дім»).

Відповідно до концепції М. Монтесорі, у дошкільних закладах у центрі уваги перебуває належно організоване оточення. Така необхідність умотивована тим фактом, що до шостого року життя в дитини діє фаза спрямованості на мову, рух і порядок. Дитина починає свідомо розпізнавати, називати, класифікувати й порівнювати різні враження та стимули. Завдання вчителів полягає в організації такого оточення в дошкільному закладі, щоб стимулювати розвиток вихованців. Оточення – фон справжнього внутрішнього розвитку, що допомагає дитині розвиватися та готує до самостійного життя у світі дорослих.

Особливе значення у створенні оточення відіграє вигляд дошкільної будівлі. Будівля повинна бути розташована в саду, мати просторі, великі, функціональні зали, пофарбовані у світлі та теплі кольори. Меблі слід добирати невеликі, щоб дитина могла дістати все, що їй потрібно. Столи та стільці – плетені або з дерева, зроблені з урахуванням дитячого зросту. У залах наявні стелажі, призначені для розвитку дитини. Кімната обов'язково прикрашена живими квітами, на стінах повинні висіти картини на релігійну, історичну та природну тематику.

Згідно з концепцією М. Монтесорі, навчання дітей у дошкільному закладі починається в 4-5-річному віці з вивчення літер. Вирізані літери наклеєні на картон, дитина, водячи двома пальцями по літері, повинна сказати її назву (попередньо ця літера була представлена вчителем). Уміння читати починається з тієї хвилини, коли дитина об'єднує літери у вислів. Поступово дитина вчиться писати [1, 52–54].

Селестен Френе – французький педагог, автор педагогічної концепції, за якою традиційним методам навчання протиставлені натуральні методи. Мета натуральних методів – здобування досвіду «навпомацки». Застосування натуральних методів вимагає свідомої відмови від надмірного тиску на дітей, занадто частого їх інструктування та нав'язування своєї думки. Необхідною умовою дієвості цього виду методів є дитяча експресія, послідовна реалізація особистості та сучасне обладнання дошкільних закладів.

Під впливом девізів нового виховання С. Френе заснував 1920 року в Bar-sur-Loup (у південній Франції) дослідницьку школу, де впровадив свою виховну систему. Наука читання у френтівському дошкільному закладі ґрунтована на натуральних методах. Учитель уважно дослухається до висловлювань малих дітей і нотує це на дошці. Вихованці мають змогу багато разів прочитувати те, що говорили, і таким чином фіксують слова, перш ніж у них з'являється здатність до читання та письма загалом.

Оригінальність натурального методу читання й письма полягає в тому, що, з огляду на переживання дітей, учитель дозволяє кожному з них працювати згідно з особистим ритмом, допомагає та заохочує до щоразу більших творчих зусиль з урахуванням індивідуальних можливостей.

У дошкільних закладах С. Френе почесне місце відведено творчій діяльності дітей: художній, музичній, руховій, а також майструванню. Мета творчої діяльності – розвиток уяви, мислення, вираження переживань та емоцій. Діти мають цілковиту свободу у виборі теми, матеріалу та техніки, жонґлюють кольорами, не звертаючи особливої уваги на форми [2, 88].

Для розвитку творчості дитини необхідно створити адекватні умови. У дошкільному закладі повинні бути окремі куточки для різної техніки та діяльності, необхідна достатня кількість матеріалів і знарядь, що спонукало б дітей до творчості. У дошкільному закладі знадобляться глина, пісок, вода, деревина, ляльки, дошка та кольорова крейда, кольоровий папір, картон, клей, олівці, артистична крейда, фарби, що мають величезну гаму кольорів, полотно, вовна, солома, матеріали для виконання вишивок та аплікацій.

Роль учителя в дошкільному закладі полягає переважно в спостереженні, заохоченні та допомозі. Успіх дитини залежить від умінь учителя створити сприятливу атмосферу в групі. Гарний учитель повинен уміти правильно керувати самостійною діяльністю вихованців, не нав'язуючи особистої думки, тому що дитина бачить світ по-іншому. Згідно з концепцією

пцісю С. Френе, у дошкільному закладі діти живуть повним життям залежно від свого розвитку, ознайомлюються зі світом, налагоджують природний діалог з оточенням, висловлюють свої думки словами, жестами, кольорами, мелодією, створеною завдяки доброзичливим учителям.

Схарактеризувавши альтернативні дошкільні заклади, ми можемо зробити висновок, що використання досвіду роботи таких відомих педагогів як Р. Штайнер, М. Монтесорі, С. Френе позитивно впливатиме на всебічний розвиток дитини, враховуючи індивідуальні особливості. Також можна застосовувати окремі ідеї цих науковців у роботі звичайних дошкільних закладів.

Література:

1. Janus-Sitarz A. (2004) *Oswoić z teatrem, czyli uczeń w roli aktywnego odbiorcy i współtwórcy sztuki teatralnej. Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, Wydawnictwo Universitas, Kraków.
2. Królicza M. (2009) *Drama i happening w edukacji przedszkolnej*. Wydawnictwo Impuls, Kraków.
3. Podhajecka M. (2008) *Edukacnymi hrami poznauame svet*. Wydawnictwo UP, Presov.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Матюшко Л. І.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних
і фундаментальних дисциплін
Львівського інституту
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Львів, Україна*

Інтеграція України в цивілізоване світове співтовариство передбачає структурне реформування національної системи вищої освіти спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності дипломованих спеціалістів на міжнародному ринку праці. Однією з передумов включення України до єдиного європейського та світового освітнього і наукового простору є впровадження у вітчизняну систему вищої школи основних ідей сформульованих Болонською декларацією 1999 року.